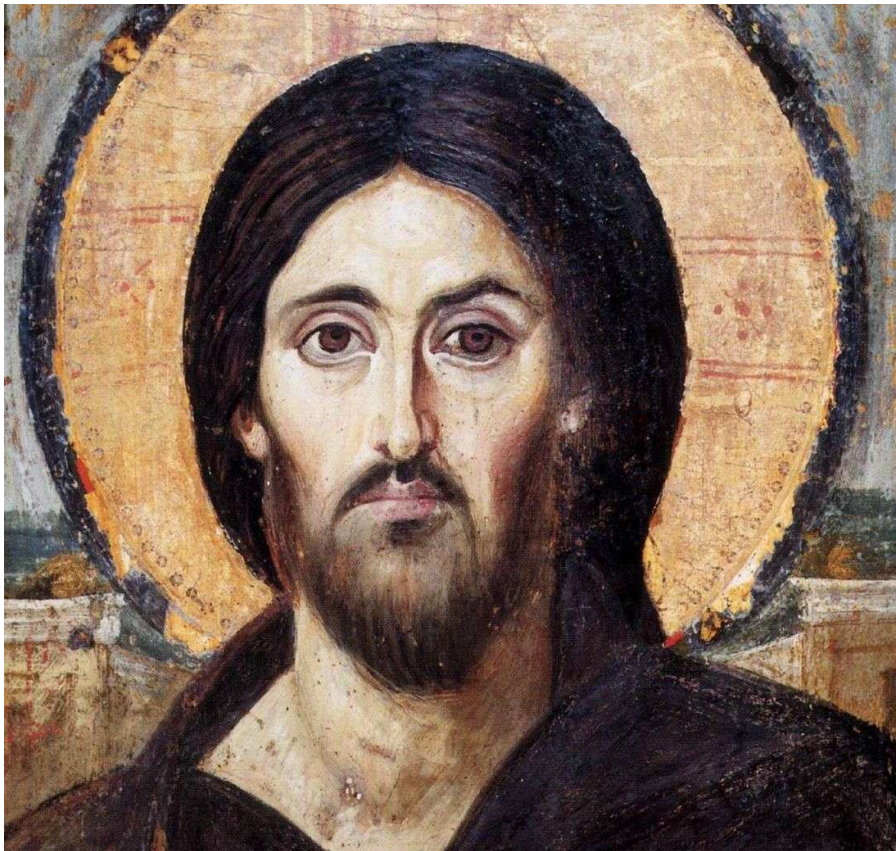


# Herstel

Meerjarenbeleid Protestants Justitiepastoraat 2024 – 2028



“Ik zat gevangen, en jullie zochten mij op”  
(Mattheus 25:37)

Vastgesteld door de ICJ op 30 augustus 2024

Ds. Anne van Voorst



## Voorwoord

Bij de voorbereiding van dit beleidsplan werd er een ronde van input door de Protestantse collega's in het veld georganiseerd. Bij alle collega's was het vanzelfsprekend dat het Protestants justitiepastoraat haar diepste motivatie vindt in de belofte dat het Christus zelf is die je bezoekt. Zo staat het ook in onze missie en visie verwoord. Maar het is ook nogal wat om dit zo op te schrijven. Het impliceert heel veel wanneer we zeggen te geloven dat het in wezen Christus zelf is die we opzoeken. Want dat betekent dat elke gedetineerde die we bezoeken, beelddrager is van Christus. Een geloof dat haaks staat op de mening van velen die geloven dat het beter is om gedetineerden op te sluiten en de sleutel weg te gooien. Maar ook als we er genuanceerder tegenaan kijken, dan staat dit beeld op zijn zachtst gezegd op gespannen voet met de soms gruwelijke feiten van het delict dat door de door ons bezochte gedetineerde is gepleegd. De constatering dat het beeld dat de gedetineerde van Christus in zich draagt, beschadigd is, lijkt dan een understatement. Toch willen we hier, ondanks alles, aan vasthouden omdat het tot de kern van ons geloof behoort dat we beelddrager zijn van Christus.

Eén van de oudste afbeeldingen van het beeld van Christus dateert uit de 6<sup>e</sup> eeuw en werd gevonden in de Sinaï. De icoon op de voorkant verbeeldt niet alleen het gelaat van Christus, het is ook het menselijk gelaat van eenieder dat verbeeld wordt. Het valt onmiddellijk op dat de ogen niet symmetrisch zijn. Christus lijkt wat scheel te kijken. Maar eigenlijk zijn in dit ene gezicht, twee gezichten geschilderd. Het ene van een ietwat afstandelijke Christus en de ander van de Christus die met mededogen kijkt. Die twee gezichten hebben we allemaal en treffen we ook aan in de gedetineerde. Soms willen we alleen maar het ene gezicht zien. Soms zien we alleen het andere. In onszelf of de ander. Maar deze icoon laat nu juist zo mooi zien dat beide gezichten geïntegreerd zijn en bij elkaar horen. Dat dit lang niet altijd een gemakkelijk proces is, laat de icoon ook zien: Christus heeft een doorleefd gelaat en ziet er veel ouder uit dan hij in werkelijkheid geweest kan zijn.

Als justitiepredikanten mogen we meewerken aan het herstel van dit beeld. Aan integratie van wat soms ver uit elkaar ligt. Met nadruk schrijf ik meewerken. Want alles wat we doen, is vanuit het geloof dat het God zelf is die dit beeld van Christus in eenieder herstelt. Wij kunnen slechts ons steentje daaraan bijdragen. Om deze steen in de komende periode zo goed mogelijk neer te leggen, is dit beleidsplan opgesteld. Geschreven vanuit herstel. Het herstel van het beeld van Christus in eenieder van ons.

Ds. Anne van Voorst



## Inhoudsopgave

Voorwoord .....	2
1. Context.....	4
a. Missie en visie .....	4
b. Justitiepastoraat als onderdeel van de Dienst Geestelijke Verzorging.....	4
c. De ICJ als gesprekspartner voor de overheid.....	5
d. De positie van de justitiepredikant .....	6
e. Wat aan het Meerjarenbeleidsplan 2024 – 2028 voorafging .....	6
2. Ontwikkelingen .....	7
a. De tijd waarin wij leven.....	7
b. Effecten op het justitiepastoraat .....	8
3. Beleidsrichting justitiepastoraat 2024 – 2028 .....	8
a. Herstelgerichte benadering binnen de uitvoering van de kerntaken.....	8
b. Verbondenheid met lokale kerken .....	9
c. Vrijwilligers.....	10
d. Gewogen inzet - samenwerking met andere christelijke denominaties .....	10
e. Ontwikkeling eigen professionaliteit van de justitiepredikant .....	11
4. Concrete acties .....	11



## 1. Context

### a. Missie en visie

Het Protestantse justitiepastoraat wortelt in de Bijbelse opdracht om gevangenen te bezoeken, met de daarin vervatte belofte dat het Christus zelf is die je bezoekt. Dat betekent dan ook dat de manier waarop we naar gedetineerden kijken, bepaald is door het geloof dat zij, net als wij, beelddrager zijn van Christus. Krachtens haar roeping draagt het justitiepastoraat bij aan de humane detentie door de uitoefening van de pastorale en diaconale zorg en door de advisering van de inrichting.

De context van het Protestantse justitiepastoraat is uniek vanwege de vrijheidsbeperking en de daarmee gepaard gaande crisis waarin gedetineerden zich bevinden. Gedetineerden moeten een weg vinden in het omgaan met de aanleiding van hun detentie en de bijbehorende praktische en inhoudelijke vragen. De context wordt verder beïnvloed door de problemen van de gedetineerden die al bestonden voor de detentie, zoals diaconale nood en behoefte aan ondersteuning op het gebied van contact met naasten, nazorg en re-integratie.

Wij hebben de overtuiging dat ingeslotenen ondanks de muren deel blijven uitmaken van de (geloofs-)gemeenschap en dat zij tijdens hun verblijf in de inrichtingen recht hebben op:

- Het kunnen beleven van hun geloof en het leren omgaan met zingevingsvragen
- Aandacht voor hun persoon zijn
- Beleving van gemeenschap
- Het krijgen van perspectief door te werken vanuit een herstelgerichte visie en het geloof en vertrouwen op de genade van God.

Vanuit dat geloof uit het herstel zich in drie richtingen:

- Herstel van de relatie met God.
- Herstel van de relatie met betrokkenen en slachtoffers.
- Herstel van de relatie met jezelf.

Hieruit volgt dus ook dat het een fundamenteel gegeven is voor het justitiepastoraat dat het onderdeel is van de gemeente van Christus. De justitiepredikant(e) werkt in opdracht van de kerk; zowel binnen als buiten de gevangenis is de gemeente van Christus bij elkaar rondom Woord en Sacrament. Beide gemeenschappen horen bij elkaar, hoewel ze fysiek van elkaar gescheiden zijn. Daarom wordt bij het justitiepastoraat ook de gemeente buiten betrokken, zowel door deze naar binnen te halen (vrijwilligers, diaconaat, pastoraat) als door nazorg te bieden bij vrijlating.

### b. Justitiepastoraat als onderdeel van de Dienst Geestelijke Verzorging

Het Protestantse justitiepastoraat is onderdeel van de Dienst Geestelijke Verzorging, welke op haar beurt weer onderdeel is van de Dienst Justitiële Inrichtingen. Deze heeft als opdracht:

*De Dienst Geestelijke Verzorging (DGV) van de Dienst Justitiële Inrichtingen geeft invulling aan het wettelijke recht van alle mensen die justitieel zijn ingesloten om hun godsdienst en levensbeschouwing, individueel of in gemeenschap met anderen, vrij te belijden en te beleven. Vanuit verschillende geloofs- en levensovertuigingen richt zij zich met een pluriform, denominatief aanbod op alle mensen die justitieel zijn ingesloten: ingeslotenen, tbs-gestelden, jeugdigen en vreemdelingen. Met bezielde en professionele ambtsdragers en medewerkers krijgen zij begeleiding bij het omgaan met het verleden, de actuele*



*levenssituatie en de ontwikkeling van toekomstperspectief. Hierbij wordt samengewerkt met justitiële en maatschappelijke organisaties.*

De DGV heeft een vaste formatie van geestelijke verzorging, gebaseerd op de norm van 1 geestelijk verzorger op 90 gedetineerden. Daarmee is er formatief ruimte voor 123 fte (peildatum 1 juli 2024) aan geestelijk verzorgers, welke werkzaam zijn in ca 30 instellingen. Deze formatieruimte wordt verdeeld over de verschillende denominaties, waarbij de verdeling bepaald wordt door een voorkeurspeiling onder de gedetineerden. Op 1 juli 2024 zag dit er als volgt uit:

Denominatie	FTE
Islamitisch	44,07
Rooms-Katholiek	30,85
Protestants	18,16
Humanistisch	14,92
Orthodox	3,96
Joods	3,96
Boeddhistisch	3,96
Hindoe	3,96
<b>Totaal</b>	<b>123,87</b>

In beginsel geldt dat iedere denominatie vertegenwoordigd is op een locatie. Dit betekent dat dus dat op iedere locatie minimaal 8 geestelijk verzorgers van de verschillende denominaties werken, die met elkaar moeten samenwerken. Iedere geestelijk verzorger wordt aangestuurd door het eigen denominatieve hoofd. Op een locatie zelf is er geen sprake van hiërarchie; ook hiërarchisch vallen ze niet onder de directie van de instelling.

Eén en ander betekent ook dat er als gevolg van de verschillende levensbeschouwingen bij de DGV geen gedeelde visie is op geestelijke verzorging als geheel. De directeur van DGV vervult de werkgeversrol van de geestelijk verzorgers, maar geeft inhoudelijk geen sturing. Deze inhoudelijke sturing ligt bij het hoofd van de denominatie. In het geval van het Protestantse justitiepastaat ligt deze verantwoordelijkheid bij de Hoofdpredikant, ondersteund door een adjunct.

Deze structuur beoogt de scheiding tussen kerk en staat te waarborgen. Hierbij hebben de denominaties een eigen inhoudelijke verantwoordelijkheid, maar hebben ze tegelijkertijd samen te werken binnen het grote geheel van de DGV en DJI. Een spannend vraagstuk blijft iedere keer weer de formatieverdeling over de denominaties. Deze is gebaseerd op basis van de behoefte van gedetineerden, vastgesteld via een voorkeurspeiling die met regelmaat gehouden wordt. Groei van de een betekent krimp van de ander. Tegelijkertijd willen we elkaar niet zien als concurrenten, maar als aanvullend op elkaar in het aanbod van GV. Het zal duidelijk zijn dat dit model ook voor spanningen zorgt.

### c. De ICJ als gesprekspartner voor de overheid

De inhoudelijke verantwoordelijkheid en uitvoering van het werk is belegd bij de religieuze achterban van de verschillende denominaties. Zij vormen het aanspreekpunt voor de overheid en worden door de overheid beschouwd als Zendende Instanties. Voor het Protestantse justitiepastaat is de rol als gesprekspartner en aanspreekpunt belegd bij de Interkerkelijke Commissie voor het Justitiepastaat (ICJ). In de ICJ zitten vertegenwoordigers vanuit de verschillende Protestantse Kerkgenootschappen en een vertegenwoordiger van de Orthodoxe zendende instantie.



De ICJ zorgt onder meer voor onderlinge afstemming en vaststelling van beleid en de werving en selectie van Protestantse geestelijk verzorgers. Ook fungeert zij als opdrachtgever en klankbord van de Hoofdpredikant.

Het zorgen voor een juiste samenstelling van de ICJ in relatie tot de brede kerkelijke achterban is een blijvend thema. Op dit moment zijn migrantenkerken niet vertegenwoordigd in de ICJ, terwijl er een groep gedetineerden is die wel uit deze kerken afkomstig zijn.

#### d. De positie van de justitiepredikant

De uitvoering van de geestelijke zorg wordt vanuit de Protestantse denominatie gedaan door justitiepredikanten. Zij kunnen alleen voor een vacature in aanmerking komen, als ze een WO-opgeleide predikant zijn in een kerk die is aangesloten bij de ICJ. Wanneer er sprake is van een vacature, dan is de Hoofdpredikant weliswaar portefeuillehouder, maar de uiteindelijke selectie vindt plaats door de ICJ. De formele aanstelling wordt vervolgens – op voordracht van de ICJ - gedaan door de directeur DGV.

Een justitiepredikant is zowel ambtsdrager als ambtenaar. Dit betekent dat hij/zij beroepen wordt vanuit de eigen kerk en dus ook vanuit de eigen kerk een zending ontvangt. Maar deze zending wordt pas geëffectueerd door de toestemming van de ICJ. Een zending vanuit de eigen kerk én toestemming van de ICJ zijn voorwaarde voor de aanstelling als ambtenaar bij de DGV met bijbehorende arbeidsvoorwaarden. Statutair is geregeld dat de aanstelling als ambtenaar bij DGV vervalt als de zending vanuit de kerk vervalt of de toestemming van de ICJ ingetrokken wordt. Andersom heeft DGV als werkgever de mogelijkheid om een aanstelling te beëindigen als daarvoor geldige redenen zijn. Deze bijzondere constructie vraagt om nauwe samenwerking tussen de Hoofdpredikant als inhoudelijk verantwoordelijke en de directeur DGV als formeel werkgever. Het werken in een penitentiaire context veronderstelt namelijk dat de justitiepredikant onderdeel uitmaakt van het justitiële systeem. Van hem of haar wordt een penitentiaire scherpste verwacht wordt en ook dat hij/zij op de hoogte blijft van ontwikkelingen binnen het gevangeniswezen.

#### e. Wat aan het Meerjarenbeleidsplan 2024 – 2028 voorafging

In 2017 werd het Protestants justitiepastoraat geconfronteerd met een ingrijpende reorganisatie. Als gevolg van de voorkeurspeiling van dat jaar moest de formatie toen met bijna een derde krimpen. Dit heeft de afgelopen zeven jaar geleid tot een herstructurering van organisatie en inhoud van het werk. Met minder mensen moest toch aan alle inrichtingen Protestants justitiepastoraat geboden worden; minder mensen moesten evenveel locaties bedienen.

Er is toen gekozen om voorrang te geven aan drie kerntaken: houden van kerkdiensten, begeleiden van groepsgesprekken en voeren van persoonlijke gesprekken. Het justitiepastoraat raakte meer versnipperd. Dit had tot gevolg dat wat eerder uitzondering was, vanaf 2017 heel gewoon werd: justitiepredikanten moesten in meerdere inrichtingen werken. Dit heeft vanzelfsprekend consequenties gehad, waarbij vooral de verbinding met andere disciplines in de gevangenis, met lokale kerken en met overige organisaties onder druk is komen te staan. Het vroeg ook om de keuze aan welke doelgroep in de gevangenis meer of minder aandacht te besteden en er kwam minder tijd beschikbaar om ex-gedetineerden te begeleiden naar een leven buiten de gevangenis.

We zijn inmiddels zeven jaar verder en er lijkt een nieuwe status-quo te zijn bereikt. Er is in 2024 een nieuwe voorkeurspeiling gehouden maar de resultaten kunnen vanwege een te hoge onbetrouwbaarheid niet gebruikt worden. Een volgende voorkeurspeiling staat gepland voor 2026.



Terugkijkend kunnen we constateren dat het gelukt is om tot een nieuwe balans te komen wat betreft organisatie en invulling van het Protestants justitiepastoraat. Nu is het tijd om vanuit deze balans weer een stap vooruit te gaan zetten. In dit Meerjarenbeleidsplan 2024 – 2028 worden hiervan de hoofdlijnen geschetst.

## 2. Ontwikkelingen

Het justitiepastoraat vindt plaats in een context, die niet alleen door de gevangenis bepaald wordt maar vanzelfsprekend ook door veranderingen in de samenleving en het politieke klimaat. Een aantal van die veranderingen hebben invloed op de manier waarop het justitiepastoraat kan worden vormgegeven en stellen daardoor ook andere eisen aan de justitiepredikant. Eerst worden nu een aantal van deze ontwikkelingen beschreven, waarna de effecten op het justitiepastoraat worden uitgewerkt.

### a. De tijd waarin wij leven

In de huidige samenleving is er een tendens tot verharding waar te nemen. Er is meer roep tot repressie en/of het opleggen van zwaardere straffen. Het roepen om zwaarder te straffen, is ook een gevolg van de ondermijning van de samenleving. Met dit laatste wordt de criminaliteit en de vermenging van de 'onderwereld' met de 'bovenwereld' bedoeld. In toenemende mate infiltreren criminelen in de samenleving waardoor er een ondermijnende kracht ontstaat in de samenleving maar ook in de justitiële wereld.

In de afgelopen jaren is er, mede onder invloed van de (social) media, meer en meer aandacht gekomen voor de slachtoffers. In rechtszaken hebben slachtoffers spreekrecht. Maar ook op social media en televisie komen slachtoffers breed voor het voetlicht. De keerzijde hiervan is dat de mens achter de dader verdwijnt en de dader vooral aangeklaagd, beschuldigd en veroordeeld wordt.

In de maatschappij is naast verharding een toename van geweld te zien. Enerzijds wordt dit veroorzaakt doordat criminele organisaties steeds meer geweld gebruiken, zoals bijvoorbeeld te merken is aan de grote toename van explosieve aanslagen in woonwijken. De verharding is ook te zien in de bejegening van hulpdiensten tijdens de uitoefening van hun werk. Door deze verharding is in de maatschappij die roep om meer repressie en het strenger straffen van criminelen ontstaan.

Ook is in de afgelopen jaren het proces van secularisering doorgegaan. Minder mensen voelen zich verbonden met een traditionele geloofsstroming. Er is sprake van een vervaging van religieuze identiteit. Mensen zijn niet direct minder gelovig geworden maar putten voor de eigen zingeving dikwijls uit meerdere religieuze bronnen.

De populatie binnen de gevangenissen verandert. Gedetineerden worden steeds jonger en hun achtergrond is multicultureler, wat andere culturen en omgangsvormen met zich meebrengt. Steeds minder gevangenen associëren zich expliciet met het christelijke geloof.

In de afgelopen beleidsperiode (2021) is de wet: 'Straffen en beschermen' van kracht geworden. Een wet waarin de maximale periode van voorwaardelijke invrijheidstelling is beperkt en waarbij de gedetineerde zelf werkt aan zijn re-integratie volgens een systeem van straffen en belonen. Als gevolg van deze wet zijn dagprogramma's bindender geworden voor gedetineerden die niet kunnen of willen meewerken aan hun re-integratie. Daarnaast wordt er voor elke gedetineerde een zgn. 'Detentie en re-integratie plan' opgesteld, waarmee de gedetineerde voorbereid wordt op zijn terugkeer in de samenleving.



Er is een toenemende groep gedetineerden met psychiatrische problematiek en gedragsproblemen. DJI probeert voor de verschillende doelgroepen maatwerk te leveren door speciale, voor behandeling geschikte, afdelingen in het leven te roepen. Dit leidt tot een gecompartmenteerd gevangeniswezen met verschillende strafregimes voor verschillende doelgroepen.

#### **b. Effecten op het justitiepastoraat**

Door de verharding van de samenleving, de roep om strenger te straffen en de toenemende ondermijning, is het gevangenisregime steeds strenger geworden. Zo wordt op dit moment in verschillende inrichtingen een Afdeling Intensief Toezicht (AIT) voorbereid. Een belangrijk kenmerk van deze AIT-afdelingen is dat er een streng vier ogen beleid wordt gevoerd. Dit geldt ook voor de Geestelijke Verzorgers. Zo kunnen zij niet meer één op één met een gedetineerde spreken, maar zullen zij dat samen met een collega GV moeten doen. Dit leidt tot een toename van de werkdruk en individuele gesprekken worden meer arbeidsintensief.

De differentiatie en compartimentering in het gevangeniswezen raakt het justitiepastoraat ook op een andere manier. Er moeten meer kerkdiensten aangeboden worden, omdat bepaalde afdelingen gescheiden moeten blijven van andere. Dat geldt ook voor de gespreksgroepen.

Bovendien vereist de toename van psychiatrische en gedragsproblematiek van de justitiepredikanten ook dat ze een basale vakkennis hebben van psychiatrie en beheersproblematiek. Het vereist ook dat er samengewerkt wordt met andere professionals zoals casemanagers en psychologen.

Mede onder invloed van het feit dat er voor elke gedetineerde een detentie- en re-integratieplan wordt opgesteld, is er in de verschillende gevangenissen meer aandacht voor herstelgerichte activiteiten zoals dader-slachtoffergesprekken. In het verleden werden deze herstelgerichte activiteiten vaak geïnitieerd door de justitiepredikanten. Nu worden dergelijke activiteiten door de inrichting overgenomen. Dit kan een verlichting van het werk betekenen. Het vereist wel dat er een goede afstemming moet zijn over de vraag welke herstelgerichte activiteiten door de inrichting worden gedaan en welke rol van de justitiepredikant onmisbaar blijft.

### **3. Beleidsrichting justitiepastoraat 2024 – 2028**

#### **a. Herstelgerichte benadering binnen de uitvoering van de kerntaken**

Zoals in de missie en visie al aangegeven is, zal het justitiepastoraat, krachtens haar roeping, werken vanuit een herstelgerichte benadering in het uitvoeren van de drie kerntaken: de kerkdiensten, de groepsgesprekken en de persoonlijke gesprekken. Vanuit deze kerntaken probeert de justitiepredikant samen met de gedetineerde te werken aan herstel, dat zich, zoals gezegd uitstrekt in een drietal richtingen, die wel van elkaar zijn onderscheiden maar niet gescheiden. In de gesprekken zullen de drie richtingen altijd aanwezig zijn, maar steeds zal één van de drie meer de aandacht vragen dan de andere.

- **Herstel van de relatie met God**

De justitiepredikant streeft in haar/zijn contacten met de gedetineerden naar een herstel van de relatie met God. Dit kan zij/hij bevorderen door individuele gesprekken, waarin ruimte wordt geboden om o.a. te spreken over thema's als eigen identiteit, schaamte, schuld, vergeving, verwachting en hoop. In de kerkdiensten kunnen deze thema's terugkomen in liturgische teksten, liederen, Bijbellezingen en overdenkingen. In gespreksgroepen kan thematisch gewerkt worden of aan de hand van een Bijbellezing.



- **Herstel van de relatie met anderen**

In de persoonlijke gesprekken ligt het evenals in kerkdiensten en gespreksgroepen voor de hand dat daarin ook de relatie met anderen ter sprake komt. Niet alleen de gedetineerde heeft te lijden onder zijn of haar detentie. Ook het relationele netwerk rondom hem, heeft te maken met de gevolgen. Daarnaast staat de gedetineerde in relatie tot zijn slachtoffer(s) met wie misschien de relatie niet hersteld hoeft te worden, maar wel ontward of losgemaakt. De justitiepredikant zoekt hierin nadrukkelijk de samenwerking met ander disciplines in de gevangenis. Waar anderen ook werken aan het herstel van relaties of het contact zoeken met het slachtoffer, is het niet altijd nodig dat de justitiepredikant dit doet.

Het herstel van het leven van de gedetineerde strekt zich ook uit naar het gewone leven na detentie. Het Protestantse justitiepastoraat werkt daarom nauw samen met lokale kerken en organisaties als Exodus, Kerken met Stip en het Leger des Heils. Zij hebben het netwerk dan wel de expertise om gedetineerden buiten verder te begeleiden.

- **Herstel van de relatie met jezelf**

In de persoonlijke gesprekken, in groepsgesprekken en vieringen zal de justitiepredikant zich natuurlijk ook richten op het herstel van de relatie met jezelf. Vragen als: Wie ben ik? Wie ben ik voor God? Hoe kan ik mijzelf vergeven? Of anderen? zijn van fundamenteel belang. Het is belangrijk dat de gedetineerde zichzelf leert aanvaarden als de mens die hij in wezen is: 'beelddrager van Christus'. De justitiepredikant staat ook hierin niet alleen, want er zijn andere disciplines die hierbij steunend kunnen werken. Vanzelfsprekend houdt de justitiepredikant de focus op 'het eigene' van de Protestantse Geestelijke verzorging: de vraag wie de gedetineerde is in relatie tot zichzelf, tot anderen en tot God. En waar het mogelijk is, kan in overleg, ook de samenwerking gezocht worden met bijv. de psychologen.

#### b. Verbondenheid met lokale kerken

Zoals hiervoor al is opgemerkt, is het werk van de justitiepredikant fundamenteel ingebed en verbonden met de kerk en lokale kerkelijke gemeenten buiten de gevangenis. De kerken en organisaties als Exodus, Kerken met Stip e.a., zijn onmisbaar als het gaat om herstelgericht justitiepastoraat. Niet alleen leveren zij veel vrijwilligers die van onschatbare waarde zijn in het bijstaan van de gedetineerden tijdens de detentie, maar ze kunnen ook een (nieuw) sociaal vangnet vormen als de gedetineerde buiten komt. Omdat justitiepredikanten nu vaak in meerdere inrichtingen werken, is het voor hen lastig om met de verschillende lokale kerken buiten contact te onderhouden.

Daarbij komt dat er intussen naast de kerken die vertegenwoordigd zijn in de ICJ ook heel wat migrantenkerken zijn, die betrokken (willen) zijn bij het justitiepastoraat. Maar die daarbij lang niet altijd de contacten hebben met de justitiepredikant en omgekeerd. Bovendien hebben zij geen formele status bij DJI zoals de lidkerken dat wel hebben. Dit vraagt nadrukkelijk aandacht in de komende beleidsperiode.

Vanwege deze diversiteit, het ontbreken van een formele structuur bij veel migrantenkerken en het gegeven dat de justitiepredikant de aandacht moet verdelen over meerdere werkplekken, staat de samenwerking tussen de kerk binnen en buiten onder druk. Het is niet reëel te verwachten dat de justitiepredikant de contacten kan onderhouden en/of stimuleren met kerken buiten op verschillende werkplekken binnen de beperkte werktijd die er is. De justitiepredikant zal hierin ondersteund moeten worden.



### c. Vrijwilligers

Behalve de kerken zelf zijn er organisaties vanuit de kerken betrokken bij het werk van de justitiepredikant. Zij zetten veel vrijwilligers in die betrokken zijn bij het justitiepastoraat. Daarnaast coördineert Exodus alle vrijwilligers die vanuit de kerken worden ingezet. Het belang van vrijwilligers is zeer groot. Zij representeren ook de kerk door wie de predikanten gezonden zijn en waarmee zij verbonden zijn. Juist vrijwilligers laten aan ingeslotenen zien dat de maatschappij hen niet opgegeven heeft. Vrijwilligersbeleid is daarom van groot belang.

Vrijwilligers nemen de kerntaken van de justitiepredikanten niet over, maar het werk van vrijwilligers ligt in het verlengde van het werk van de predikant(e). Er wordt in de komende periode doorgedaan op de weg om de inzet van vrijwilligers te versterken. Daarom wordt er nauw samengewerkt met Exodus, Gevangenzorg Nederland, en lokale stichtingen. Met Exodus Nederland, Gevangenzorg en enkele lokale stichtingen zijn daarom convenanten gesloten met betrekking tot de inzet van vrijwilligers en in sommige gevallen een diaconaal pastor. Vrijwilligersorganisaties en lokale stichtingen worden bewust als partners en niet als concurrenten benaderd. Zij vertegenwoordigen de kerk op een andere wijze. Het gaat om het welzijn van ingeslotenen. De vrijwilligers worden in samenwerking met Exodus goed geschoold.

Nadrukkelijk zal gekeken worden waar de justitiepredikant(e) zich vanwege zijn/haar deskundigheid zelf actief bezighoudt met individueel pastoraat, dan wel waar bezoekvrijwilligers ingezet kunnen worden voor ingeslotenen die niet zozeer een (professionele) geestelijke verzorger nodig hebben. Te denken valt aan een bezoekvrijwilliger die in de eigen taal met de gedetineerde kan spreken. Of een bezoekvrijwilliger die dezelfde interesses deelt als de gedetineerde.

Een bijzondere positie nemen de Alphacursussen in. Deze worden zelfstandig door vrijwilligers verzorgd, waarbij er natuurlijk wel een goede afstemming met de inrichting en de justitiepredikant noodzakelijk is. Ten gevolge van strenger wordende regimes en meer rigide dagprogramma's wordt het echter steeds lastiger om deze cursussen in de gevangenis aan te bieden.

### d. Gewogen inzet - samenwerking met andere christelijke denominaties

Aangezien de justitiepredikanten niet meer overal en met dezelfde inzet als voorheen aanwezig kunnen zijn, zullen we de gewogen inzet blijven continueren en zo nodig intensiveren. Waar het aantal christelijke ingeslotenen overwegend Rooms-Katholiek is, zal de Protestantse inzet minder zijn. Dat is op dit moment bijv. in Limburg al concreet het geval. Andersom werkt dit ook zo.

Er kan ook een verschil gemaakt worden tussen de inzet in diverse regimes, zoals o.a. die van huizen van bewaring, arrestanten, gevangnissen en PPC's. Indien nodig kan er een keuze gemaakt worden om verminderd in te zetten op een arrestantenafdeling. Daarnaast speelt de structuur van de inrichting een rol. Dat betekent dat er (delen van) inrichtingen zijn waar wij andere vormen van aanwezigheid zullen (moeten) ontwikkelen, zoals minimale aanwezigheid of aanwezigheid op afroep.

Het justitiepastoraat is vormgegeven langs de lijnen van verschillende denominaties. Een volledig samengaan/fusie van de verschillende christelijke denominaties is niet te verwachten of wenselijk. Dat neemt niet weg dat de samenwerking hierin wel uitgebouwd en krachten gebundeld kunnen worden. De gewogen inzet en toch een zo maximaal mogelijke presentie voor de gedetineerde kan optimaal vorm krijgen door de samenwerking met de Rooms-Katholieke denominatie en de Orthodoxe collega's te intensiveren.



Daarnaast zijn er heel veel denominatie-overstijgende activiteiten waarin samengewerkt kan worden. Zo is er een gezamenlijk opleidingsplan voor alle christelijke collega's en trekken we samen op in de ontwikkeling van de bajasagenda, Exodusconcert en het vieren van hoogtijdagen.

#### e. [Ontwikkeling eigen professionaliteit van de justitiepredikant](#)

Het werk van de justitiepredikant is veelzijdig en vereist aandacht voor professionele ontwikkeling en het stimuleren van persoonlijke kwaliteiten.

Binnen DGV en DJI is er een breed aanbod aan opleidingen. Vanuit DGV is er gewerkt aan een opleidingsplan dat voorziet in een aanbod voor zowel degenen die kort in dienst zijn als zij die langer in dienst zijn. Het Protestants Justitiepastoraat sluit zich aan bij dit plan. Daarnaast hebben de Rooms-Katholieke denominatie en de Protestantse denominatie op onderdelen een gezamenlijk opleidingsaanbod, waarbij de focus ligt op wat justitiepredikanten en pastores in deze tijd nodig hebben om goed toegerust te zijn voor hun werk vanuit een christelijk perspectief. In de komende beleidsperiode zullen ook de Orthodoxe geestelijke verzorgers waar mogelijk betrokken worden in dit aanbod.

Daarnaast zullen justitiepredikanten worden gestimuleerd om cursussen en/of opleidingen te doen buiten DGV, passend bij de eigen interesse, mogelijkheden en kwaliteiten en bij de financiële mogelijkheden van DGV. Ook wordt de onderlinge collegialiteit gestimuleerd door de mogelijkheid te bieden tot werkbezoeken en 'stages' bij collega's in andere inrichtingen om inspiratie en kennis te delen. In de komende beleidsperiode zal ingezet blijven worden op intervisie. Een blijvende reflectie op het eigen werk en persoonlijk en professioneel handelen blijft noodzakelijk.

Tenslotte zal ook in de komende beleidsperiode ingezet worden op het continueren van het digitale tijdschrift: "Pastorale Verkenningen". Een tijdschrift dat in samenwerking met het r.k. justitiepastoraat wordt uitgegeven en dat de deskundigheid van de justitiepredikanten wil bevorderen door na te denken over het justitiepastoraat en haar context en door de uitwisseling van visies op aspecten van het werk aan de hand van thema's die relevant zijn voor het justitiepastoraat.

## 1. Concrete acties

Naast de hierboven uitgezette grote lijnen voor de komende beleidsperiode, vloeien uit deze schets ook een aantal concrete acties voort, die van belang zijn om ook in de toekomst herstelgericht te werken.

### 1. Pilot Taskforce Betrokkenheid lokale Kerken

Gezien het belang van de lokale kerken en gelet op de positie van de justitiepredikant zal er in 2025 een Pilot gestart worden met een Taskforce die zich actief in zal zetten om kerken buiten meer te betrekken bij het werk binnen en samen met de kerken buiten te onderzoeken wat er wel en wat er niet mogelijk is. Het streven is om zo meer kerkelijk/diaconale netwerken te ontwikkelen. De Taskforce zal gedurende een beperkte periode intensief ingezet worden om daarmee een aftrap te maken naar een meer duurzame betrokkenheid van lokale kerken en de vrijwilligers. De Taskforce zal bestaan uit de adjunct-hoofdpredikant, de hoofdpredikant, een lokale vrijwilliger uit de regio waarop de Taskforce zich gaat richten en de justitiepredikant van de betrokken gevangenis. Idealiter wordt de Taskforce hierbij ondersteund door een deskundige tijdelijk betaalde kracht. De St. Ondersteuning Justitiepastoraat zou een rol kunnen spelen bij de bekostiging van deze deskundige. Na evaluatie met de ICJ vormen de resultaten van deze pilot de basis voor vervolgsbeleid.



## **2. Ontwikkeling en uitbreiding St. Ondersteuning Justitiepastoraat**

De hiervoor genoemde ontwikkelingen op het gebied van het justitiepastoraat vragen om nadrukkelijke ondersteuning vanuit de stichting Ondersteuning Justitiepastoraat. Zo is het wenselijk dat de Taskforce ondersteund wordt, maar het is te voorzien dat er in de komende beleidsperiode meer projecten tot ontwikkeling komen die ondersteuning nodig hebben. Gezocht zal worden naar nieuwe bestuursleden met visie en kennis van fondswerving.

## **3. Migrantenkerken**

In de komende beleidsperiode wordt geïnventariseerd welke lokale migrantenkerken betrokken zijn bij het justitiepastoraat. Een aantal van deze kerken is aangesloten bij het Landelijk Contact Migrantenkerken, maar een aantal van deze kerken functioneert niet of nauwelijks in een groter verband. Er zal een model ontwikkeld moeten worden, waarin een formele status van de migrantenkerken naast de lidkerken van de ICJ geregeld wordt, opdat ze lokaal, onder dezelfde voorwaarden als de lidkerken van de ICJ, toegang hebben tot de inrichting. Dit model zal ontwikkeld moeten worden onder verantwoordelijkheid van de ICJ, die Zendende Instantie blijft van het justitiepastoraat en dus ook gesprekspartner voor de overheid.

## **4. Gewogen inzet in het zuiden**

In het zuiden van het land, zal nadrukkelijker dan voorheen gekozen worden voor een gewogen inzet: concreet gaat het om de PI Grave, PI Roermond en PI Sittard. Dit betekent dat er een verminderde inzet zal zijn op arrestantenafdelingen en ook op andere afdelingen, omdat hier de meerderheid van de christelijke gedetineerden niet Protestants is. Er wordt naar gestreefd de drie gevangenissen met 1 fte te bemensen. Dit vraagt nog meer dan in andere PI's om nauwe samenwerking met de Rooms-Katholieke collega's.

## **5. Alpha-cursussen**

In veel PI's worden Alpha-cursussen als een denominatie overstijgende cursus aangeboden. Vanwege de hierboven beschreven ontwikkelingen binnen het gevangeniswezen, wordt het binnen de dagprogramma's steeds moeilijker om deze cursussen aan te bieden. Omdat deze cursussen wel belangrijk zijn en erg gewaardeerd worden, zal aan deze cursussen in samenwerking met Alpha Nederland weer een impuls worden gegeven, nadat de hoofdpredikant met behulp van collega's uit het veld een inventarisatie heeft gedaan waar de obstakels precies liggen.